

Posudek na bakalářskou práci

Kulturní dějiny melancholie a její koncept v současném filmu

Vypracovala: Martina Svobodová

Autorka se v této velmi zajímavé práci zaměřuje na analýzu způsobu, jakým se pojem melancholie vyvíjel od antiky přes renesanci až k baroku a romantismu, a následně se – ve druhé části práce – věnuje stručné analýze tří filmů, které podle ní tento pojem znovu a specifickým způsobem uvádějí na scénu: Trierova *Melancholie*, Tarkovského *Nostalgie* a Anderssonův snímek *Ty, který žiješ*. Otázka, kterou si autorka stanovuje v úvodu práce, zní: „cílem (...) bude zjistit, zda se v současné kultuře umění filmu setkáváme s výraznějším návratem motivu melancholie. Pokud ano, bude mě zajímat, zda má tento návrat podobu obnovování tradice, anebo dochází k zásadním principiálním posunům koncepce melancholie“ (str. 6).

„Dějiny melancholie“, traktované v první části práce, jsou sice stručné a dílčí, ale vzhledem k obrovskému množství materiálu, který máme v souvislosti s melancholií k dispozici, a vzhledem k omezenému prostoru bakalářské práce to nelze pokládat za nedostatek. Autorka přesně a správně zmiňuje ambivalenci, která pojem melancholie v antice postihovala: patologický jev na jedné straně, predispozice ke genialitě na straně druhé. Víceméně vedlejší poznámka: v kapitole o středověku se autorka nevyhne jistému klíší – formulovanému navíc nepřiliš šťastným způsobem: „Ve středověku je bytí přehledným řádem zaručeným Bohem, a proto umírá aristotelské pojetí melancholie v rámci pochopení nejhlubších souvislostí bytí, protože díky Bohu není potřeba usilovného bádání“ (str. 13). Nakolik jsem tuto větu schopen rozmotat, zhruba tisícileté období vývoje evropských dějin je zde shrnuto do formulky, že máme Boha, a tedy nemusíme přemýšlet. Jako důvod „úmrtí“ aristotelského pojetí melancholie mi to připadá dosti nepřesvědčivé a že by v tomto období nedocházelo k „usilovnému bádání“, to bych si tvrdit netroufal. Takových výroků je ovšem v práci málo. Autorka dále pokračuje exkursem k renesanci (především k Ficinovi) a analyzuje konkrétní umělecká díla: Michelangelův *Sen*, Dürerovu *Melancholii*, Burtonovu *Anatomii melancholie* a posléze i melancholické motivy v díle Caspara Davida Friedricha a dalších. Na tak malém prostoru je celá problematika zpracována velmi solidně. Jediná výtka, kterou mohu vznést, je formální: autorka pracuje víceméně výhradně se sekundární literaturou, následkem čehož vznikají prazvláštní hybridy při překladech názvů děl a při přepisování jmen: takto se na str. 16 mluví o Michelangelově *Il sogno* a v závorce je bůhvíproč uveden anglický ekvivalent (*The Dream*), na str. 17 je obraz jistého Jacquesa de Gheyn (ve skutečnosti Jacob de Gheyn) pojmenován anglicky jako *Melancholy*, na str. 19 se mluví o Platónově dialogu *Timaeus* (správně *Tímaios*), na straně 20 se hovoří o Agrippovi z Nettesheimu, ovšem o dvě strany dál už o Agrippovi von Nettesheim atd. Maďarský teoretik „Béry Bálazse“ bude nejspíš slavný Béla Balázs (str. 35), nebo se mýlím? Tyto nedůslednosti představují zcela zbytečné vady na kráse. Dále mi není zcela zřejmé, proč autorka pracuje s anglickým překladem Freudova textu *Truchlení a melancholie*, když máme k dispozici již dva české překlady (navíc jsou velice snadno dostupné a přinejmenším jeden z nich je vynikající).

Co se týče analýzy vlastních filmů, nejpřesvědčivěji na mne působí rozbor Trierovy *Melancholie* (vzhledem k názvu filmu to ovšem není tak překvapivé). U těch ostatních mi připadá, že autorka možná někdy trochu využívá oné mnohotvárnosti a nejednoznačnosti, která se s pojmem melancholie pojí, aby ji našla tam, kde ji potřebuje najít, viz např. tvrzení typu „Téměř všechny postavy ve filmu (*Ty, který žiješ*) trápí nějaký problém, nějaká chmura, kvůli které jsou sklíčení, melancholičtí, smutní. Připomeňme sira Roberta Burtona, který tvrdil, že melancholický je celý svět, melancholie může postihnout každého a má nesčetně příčin a podob“ (str. 51); podotýkám ovšem, že ani v těchto rozbořech se nepřekračuje meze důvěryhodnosti.

A konečně bych na práci ocenil kultivovaný projev a minimum gramatických a jiných chyb (až na pár výjimek: „slyšíme ho zasýpat“ místo zasípat, str. 45; „vylívání pocitů“, str. 30; Burtonova kniha je označena za „nejrozsáhlejší monografii melancholie“, str. 25, atd.).

Navrhuji hodnocení mezi **výborně** a **velmi dobře** v závislosti na průběhu obhajoby.

Praha, 7.7. 2015

Josef Fulka